

melius consultum feret *rationi status politici*. Si modo aliqui politici, de quibus pene certi sumus, quod in nulla alia re tantum curæ et diligentiae impendant, quantum in excogitandis rationibus externe speciosis, interne occulto veneno plenis; quatenus hoc modo potestas ecclesiastica infringatur, et econtra politica ampliatur, hanc vel illam legem ecclesiasticam, decretum et prohibitionem pontificiam in rationem status politici impingere asserant, satis est, ut ipsorum iudicium velut oraculum Delphicum adoretur. »

(10. De his plura vide in opere sæpius ci-

PLAGIUM.

SUMMARIUM.

1. Plagium quid sit? — 2. Qui tale crimen committunt, plagiarii appellantur. — 3. Plagarii unde dicti? — 4. Tale crimen, si homo, qui subripitur, sit sui juris: non est proprie furtum. — 5. Si autem persona, quæ subripitur, est adhuc sub patria potestate constituta, verum furtum est. — 6.

(1. Plagium est crimen publicum, quo quis dolose subripit hominem liberum, vel servum alienum, sive detineat illum vincitum, aut celet, vel ei suadeat, ut a patre, vel domino suo aufugiat, sive vendat, donec, permittet, vel alio contractu, quo dominium rerum transfertur, aliis tradat, l. 1, cum seq. ff. et cod. ad l. *Fabiam*, De plagiar. iis.

(2. Hinc, qui tale crimen committunt, plagiarii appellantur, cit. l. 1 cum seq., ff. et cod. ad leg. *Fabiam*, De plagiar. iis. (3. Et plagiarii dicti sunt a *plaga*, quia patri et domino magna plaga infligitur, dum ipsis liberi et servi subtrahuntur, et subripiuntur, quo casu committi dicitur furtum, et plagium, juxta text. in § *Interdum*, Institut. De obligat. quæ ex delict. nascuntur, et observat Cotta, in *Memor.*, verb. *Plagiarius*, fol. 450; Ursaya, *Instit. criminal.*, l. II, tit. 8, n. 216.

(4. Tale crimen, si homo, qui subripitur, sit sui juris, non est proprie furtum, quia libera persona sub nullius est dominio. L. *Item juris*, Institut. De inutil. stipulat. (5. Si autem persona, quæ subripitur, est adhuc sub patria potestate constituta, verum furtum est, § Institut. De obligat. quæ ex delict. nascuntur. (6. Et inde patri actio furti competit. L. *Eum qui 14*, § *Si filiusfamilias 13*, ff. De furtis, ibi: « Si filiusfamilias subreptus sit, patrem habere furti actionem, palmam est; » et idem repetitur l. 37, ff. *eodem*.

(7. Talis autem actio furti non competit matri, utpote potestate in prolem carenti. L. *Mater filii 38*, ff. *cod.*, De furt., ibi: « Mater filii subrepti furti actionem non habet. »

(8. Pœna plagii olim erat pœna pecuniaria. L. final., ff. ad leg. *Fabiam*, De plagiar. iis. Hodierno autem jure est pœna mortis, cap. *Qui furatur 1*, De furtis, ibi: « Qui furatur hominem, et vendiderit, convictus, morte

tato, quod prænotatur — *Ragioni della Sede Apostolica*, t. I, p. 1. — tum etiam apud cardinalem Althan in opusculo inscripto: « Rappresentanza alla M. C. e C. di Carlo IV, sopra la moderna pretensione del regio collaterale di voler esaminare, e dare il regio exsequatur ad ogni genere di bolle, e lettere della Sede Apostolica. » — Et illustrissimum Bellugam in libello supplici ad Philippum V, Hispaniarum regem (§ 4, n. 53 seqq.). Quibus addi potest Bræschius de libertate Ecclesiæ (t. II, cap. 37 seqq.) et Zachariæ Antifebronius vindicatus. (T. IV, diss. 12, cap. 2.)

Et inde patri actio furti competit. — 7. Talis autem actio furti non competit matri. — 8. Pœna plagii olim erat pecuniaria. — 9. Hodierno autem jure est pœna mortis. — 10. Plagii crimen committunt illi, qui modica pecunia data, vel fraudulentis suasionibus incautos alliciunt juvenes ad se ascribendum militiæ. — 11. Subnect. *Addit. ex al. man.*, ad n. 15.

moriatur, » juxta l. *Quoniam 7*, et l. final. cod. ad leg. *Fabiam*, De plagiar. iis. (10. Plagii crimen committunt illi, qui modica, pecunia data, vel fraudulentis suasionibus incautos alliciunt juvenes ad se ascribendum militiæ, ut observat Amenus, de *delictis et pœnis*, tit. 3, § 6, n. 36, ubi, quod id practicari vidit in Urbe pro cujusdam principis servitio, sed seditione facta, opus fuit ad illam sopiendam captos pristinae libertati restituere, et refert etiam Ursaya, *loc. cit.*, n. 219. Quod, et novissime accidisse anno 1738 refertur.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

(11. Ridiculus fere semper auctor est, dum etymon nominis tradit; at maxime hic ridiculus est, qui « plagiarii, inquit, dicti sunt a plaga, quia patri et domino magna plaga infligitur, dum ipsis liberi et servi subtrahuntur. » Vide, si lubet de etymologia hujus vocis Antonium Matthæum, *De crimin.*, tit. De leg. *Fabia*, De plagiar., cap. 1, n. 2.

(12. Illud hic non omittendum, quod is, cujus consilio plagium commissum est, plagii non tenetur. Non adversatur, quod qui plagario in aliqua re socius est, et ipse plagarius sit. Leg. penult., § *ultim.*, ff. De leg. *Fab.*, De plagiar.: « Socium enim (ut recte inquit Antonius Matthæus, ubi supra, n. 4) intelligere debemus, non qui consilium duntaxat dedit, aut scalas forte commodavit, sed qui societatem sceleris contraxit, et in ipsa suppressione socius fuit. »

(13. Nec refragatur, quod plagarius sit, qui servo alieno persuasit, ut a Domino fugiat; dum enim dicimus, plagii non teneri eum, cujus consilio plagium commissum est, intelligimus, si consilium datum tertio sit, non item si consilium servo datum sit. Anton. Matth., *ibid.*

RESPONSIO AUCTORIS.

(14. Oh! si adhuc in vivis degeret celeberrimus advocatus Ursaya, ex quo dictam etymologiam desumpsi, certe pro sui defensione ostenderet, quinam magis dicendus esset ridiculus, an ipse, seu potius, qui aliorum placita carpit, et injuriosis verbis auctores ipsos lacessit. (15. Mihi tantum liceat repetere hic, quod immortalis memorie Pontifex Benedictus XIV, contra hujusmodi conviciatos habet in Præfatione, tom. I, *De synodo diœcesana*, § *Porro*; ibi: « Nihil contumeliose jacientes in alios, quantumvis ab opinione nostra longe dissentiant.

POENA.

ARTICULUS I.

De pœnis in genere.

SUMMARIUM.

1. Pœna quid sit? — 2. Pœna est mensura culpæ. — 3. Regulariter sine culpa nemo punitur. — 4. Interdum tamen ob publicum bonum punitur quis sine propria culpa. — 5. Pœna et multa quomodo distinguantur pœna et penitentia? — 7. Pœna alia est civilis, alia criminalis, alia legalis, alia judicialis, et quæ singulæ sint. — 8. Pœna criminalis subdividitur in capitalem, et non capitalem, et quæ utraque sit? — 9. Pœna criminalis alia est corporalis, seu corporis afflictiva, alia pecuniaria, alia temporalis, et alia perpetua. — 10. Pœna in genere alia est ordinaria, et alia extraordinaria, et quæ utraque sit? — 11. Item alia est lata, et alia ferendæ sententiæ, et quæ utraque sit? — 12. Assignantur quinque regulæ ad cognoscendum, an pœna sit lata, vel ferendæ sententiæ. — 13. An quando lex utitur verbis imperativi modi, quæ afficiunt immediate ipsam pœnam, sit lata, vel ferendæ sententiæ; multi volunt, quod sit lata. — 14. Plurimi alii tamen sustinent, quod sit solum sententiæ ferendæ. — 15. Affertur responsio ad auctoritates pro prima opinione adductas. — 16. Pœna, seu lex pœnalis sententiæ ferendæ non obligat ante sententiam judicis. — 17. Pœna, seu lex pœnalis lata sententiæ in iis, quæ aliam executionem externam non requirunt, obligat in conscientia ante sententiam declaratoriam judicis. — 18. Pœna, seu lex pœnalis lata sententiæ in iis, quæ externam executionem requirunt, non obligat in conscientia ante judicis sententiam declaratoriam de crimine commisso, nisi lex in specie addat clausulam: *Alia etiam declaratione non secuta*. — 19. Imo secundum plurimos, etiamsi lex addat talem clausulam: *Alia etiam declaratione non secuta*, vel simile, non obligat ante declaratoriam judicis de crimine commisso, nisi in aliquibus pœnis, quæ assignantur. — 20. Declaratoria de crimine commisso requirit citationem partis, et ab ea dari potest appellatio. — 21. Adducitur et solvitur instantia. — 22. Assignatur notabilis differentia inter sententiam condemnatoriam et declaratoriam. — 23. Assignatur quomodo, non obstante clausula: *Ipsa facto incurrenda*, adhuc requiratur sententia declaratoria judicis. — 24. Assignatur quomodo, non obstante clausula: *Absque alia declaratione*, adhuc requiratur talis sententia declaratoria judicis. — 25. Transgressores legis incurrunt pœnam illius, etiamsi talem pœnam ignorent, exceptis tamen censuris. — 26. Judex inferior, regulariter loquendo non potest augere vel minuire pœnas a jure statutas. — 27. Id tamen potest princeps supremus. — 28. Et ex justis causis id potest interdum etiam judex inferior. — 29. Assignantur justæ præcipuæ causæ:

Il enim homini christiano indignum, et honesto viro indecens existimamus, neque vero minus valide unumquemque sententiam suam tueri posse censemus, si ab aliorum contemptu, ac injuria absteineat. » Sed et audiatur laudatus Pontifex in sua constitutione incip. *Sollicita ac provida*, § 23, sic præcipiens: « Cohibeatur itaque ea scriptorum licentia, qui, ut aiebat S. Augustinus lib. XII. *Confes.*, cap. 25, num. 33, sententiam suam amantes, non quia vera est, sed quia sua est, aliorum opiniones, non modo improbant, sed illiberaliter etiam notant atque traducunt. »

ex quibus reorum pœnæ a judice inferiori augeri possunt, ad num. 37. — 38. Assignantur justæ præcipuæ causæ, ex quibus dictæ pœnæ minui possunt, ad num. 45. — 46. In pœnis arbitrariis debet judex procedere juxta qualitatem delicti, ut sic pœna crimini commensuretur. — 47. Stante autem dubio, aut diversa juris intelligentia, judex debet semper in meliorem partem declinare. — 48. Cum hoc tamen, quod circa reos in gravioribus criminibus legitime convictos, non debet judex uti nimia clementia. — 49. Pœna unius metus est multorum. — 50. Pœna imposita in foro conscientie non liberat a pœna imponenda in foro fori. — 51. Pœnas pecuniarias, seu multas tenetur episcopus applicare locis et usibus piis. — 52. Pœnæ pecuniariæ non sunt applicandæ fabricæ, vel sacristiæ ecclesiæ. — 53. Nec possunt applicari pro reparatione Palatii episcopalis, aut domus vicarii generalis. — 54. Nec ulla eorum portio potest ab episcopo assignari depositario earumdem, nec reparationi carcerum episcopaliū, nec pro supplemento salarii musicorum ecclesiæ cathedralis. — 55. Nec applicari possunt pro vicario curiæ episcopalis, aut salario notarii et ministrorum. — 56. Nec pro procuratore fiscali, exsecutoribus ac ministris curiæ. — 57. Nec pro birruariis curiæ episcopalis. — 58. Nec pro expensis tribunalis. — 59. Nec potest episcopus, etiamsi pauper, eas sibi applicare, non obstante contraria consuetudine. — 60. Unde episcopus vere pauper debet recurrere ad sacram congr. pro gratia talis applicationis. — 61. Et episcopus in his transgressor non est immunis a culpa mortali. — 62. Si concedatur episcopo applicatio pœnæ pecuniariæ pro episcopatu et sacrario, quid intelligatur nomine ipsorum? — 63. Pœnæ pecuniariæ delinquentium in una ex duabus diœcesibus unitis applicandæ sunt piis locis diœcesis, cujus sunt delinquentes, et in pari necessitate pauperibus loci, ubi habitant ipsi delinquentes. — 64. Si multæ non fuerint per episcopum in vita applicatæ, non possunt ad minorem summam reduci per vicarium capitularem. — 65. Pro multis retinendis debet ab episcopo fieri depositarius ipsarum. — 66. Et talis multarum depositarius debet esse aliquis de capitulo. — 67. Debetque cautionem præstare de bene administrando, et reddenda ratione in fine anni eorum ordinario, ut duobus capitularibus. — 68. Quorum canonicorum alter debet eligi ab episcopo, et alter a capitulo. — 69. Pecunia multarum nullo modo retineri potest ab ordinario. — 70. Unde depositarius multarum non debet deputari pro forma, sed ut vere et realiter multæ apud eum deponantur. — 71. Pœnæ, et multæ non observantium dies festos pro tertia parte applicari debent accusatori et pro quarta exsecutoribus. — 72. Pœna et multa interficientis presbyterum applicanda est pro medietate ecclesiæ, cui præfuit, et pro alia medietate

distribuenda est in pauperes pro anima mortui. — 73. Ordinaris abstinere debet a pœnis pecuniariis contra regulares. — 74. Subnect. *Addition. ex al. man.*, ad num. 83

(1. Pœna, ut expresse habetur in l. *Aliud* 131, ff. *De verbor. signif.*, est noxæ vindicta, ibi: « Pœna est noxæ vindicta, » id est et delictorum, sive criminum coercitio, seu vindicta in emendationem hominum constituta. L. *Si pœna* 26, De pœnis, ibi: « Pœna constituitur in emendationem hominum; »

(2. pœna enim est mensura culpæ, juxta illud *Deuteronomii* xxv: *Pro mensura peccati erit et plagarum modus*, et cap. *Sane* 11, De officio delegat., cum similibus. (3. Et regulariter sine culpa nemo punitur. L. *Sancimus* 22, cod. *De pœnis*, c. *Joannes* 23, et cap. *Quidam* 25; De homicid., cap. *Sine culpa* 23, De regul. juris, ibi: « Sine culpa, nisi subsit causa, non est aliquis puniendus. » (4. Quamvis interdum ob publicum bonum puniatur quis sine propria culpa, ut fit in crimine læsæ majestatis, ratione cujus filii etiam innocentes puniuntur in detestationem tanti patris criminis. L. *Quisquis* 5, § 1, cod. *ad leg. Jul. Majestat.*; et in aliquibus aliis casibus, ubi subest justa causa puniendi etiam innocentes ad cæterorum terrorem; unde in citat. cap. *Sine culpa* 23, De regul. juris, merito dicitur, quod sine culpa non est aliquis puniendus, nisi subsit causa.

(5. Pœna differt a multa, ut patet ex l. *Aliud* 131, ff. *De verbor. signif.*, ibi: « Inter multam autem, et pœnam multum interest. » Pœna enim nomen est generale conveniens cuilibet criminis coercionis; multa vero nomen est speciale conveniens tantum pœnæ pecuniariæ, ibi: « Cum pœna generale sit nomen omnium delictorum coercitio, multa specialis peccati, cujus animadversio hodie pecuniaria est; pœna autem non tantum pecuniaria, verum capitulis, et existimationis irrogari solet. » Item pœna a lege decernitur, multa vero arbitrariè a iudice datur, ibi: « Multa quidem ex arbitrio ejus venit, qui multam dicit, pœna non irrogatur, nisi quæ quaque lege, vel quo alio jure specialiter huic delicto imposita est; quinimo multa ibi dicitur, ubi specialis pœna non est imposita. »

(6. Pœna differt etiam a pœnitentia, quia hæc imponitur, ut satisfiat Deo in foro interno; pœna autem ut satisfiat reipublicæ in foro externo, et ideo pœnitentia non liberat a pœna, ut recte notant abbas, in cap. *De his*, n. 3, De accusat.; *Amenus*, De delictis et pœnis, tit. 1, *proœmial.*, § 4, n. 4, et alii, unde excommunicatus denuntiatus, ut absolvatur a censura, debet subire pœnitentiam sibi injunctam ab absolvente ad satisfaciendum Ecclesiæ offensæ, et pœnam inflictam a iudice ad satisfaciendum pro delicto commisso in cæterorum exemplum et terrorem. Item pœna infligitur invito independentem, et contra rei voluntatem; pœnitentia autem indiget acceptatione et

consensu pœnitentis, ut recte observant *Thesaurus*, De pœn., part. II, vers. secundo, *Pœna*; *Amenus*, loc. cit., n. 6, et alii passim.

(7. Pœna in genere alia est civilis, et alia criminalis. Pœna criminalis est, quæ tendit ad vindictam publicam, estque definita supra, n. 1. Pœna civilis est, quæ non tendit ad vindictam publicam, sed ad privatum commodum partis læsæ, quæ tamen, rigurose loquendo, non est pœna proprie dicta, sed solum minus proprie talis. Hæc pœna subdividitur in conventionalem, legalem et judicialem. Pœna conventionalis est, quæ committitur, et præstari debet ex conventionem partis, si aliquid v. g. datum vel factum non fuerit, ut pact. in cap. *Constitutus* 7, De pœnis. Pœna legalis est, quæ imponitur a lege, vel pro reparatione damni illati, vel propter contumaciam aut contemptum. Pœna judicialis est, quæ a iudice infligitur.

(8. * Pœna criminalis subdividitur primo in duas species: aliæ quippe vitam adimunt, aliæ æstimationem vel minuunt, vel etiam omnino consumunt. Has pœnas explicat *Callistratus*, in l. 5, § 1, 2, 3, ff. *De extraord. cognit.* Deinde pœna criminalis subdividitur in capitalem, et non capitalem. Pœna capitalis est, per quam infertur mors naturalis, vel civilis per mediam vel maximam capitis diminutionem, adimendo libertatem, vel jus civitatis, sicque pœnæ capitales sunt tres, scilicet ultimum supplicium, quæ vocatur maxima; damnatio ad metallum, quæ dicitur media, et deportatio ad insulam, quæ appellatur minima, l. *Rei capitalis* 2, et l. *Capitalium pœnarum* 28, De pœnis, et l. *Licet* 103, ff. *De verbor. signif.* Pœna non capitalis est, qua quis, salva vita naturali et civili, coercetur, uti est pœna relegationis, fustigationis, amputationis alicujus membri, stigmatis, seu bullationis, et hujusmodi. Cit. l. *Capitalium* 28, § 1, ff. *De pœnis*.

(9. Pœna criminalis alia est corporalis, seu corporis afflictiva, et alia pecuniaria. Item alia temporalis, et alia perpetua, patientque omnes ex terminis *. Hæc diversarum pœnarum genera paucis complectitur *Ulpianus*, in l. 6, § 2, ff. *De pœnis*. Sunt pœnæ, quæ aut vitam adimunt, aut servitutem injungunt, aut civitatem auferunt, aut exsilium, aut coercionem corporis continent, et l. 8, ff. *eod.* Aut damnum cum infamia, aut dignitatis aliquam depositionem, aut alicujus actus prohibitionem.

(10. Pœna in genere alia est ordinaria, et alia extraordinaria, seu arbitraria. Pœna ordinaria, seu legalis est, quam lex, seu princeps expresse, et determinate statuit, aut consuetudo induxit, seu præscripsit. Extraordinaria autem, seu arbitraria est, quæ nulla lege, statuto, aut consuetudine est definita, sed extra ordinem a iudice imponitur juxta prudens ac justum ejus arbitrium pro varia delictorum qualitate. Sic in re communis doctorum.

(11. Item pœna in genere alia est latæ, et

alia ferendæ sententiæ. Pœna latæ sententiæ est, quæ ipso facto, seu criminis perpetratione, et legis, seu mandati transgressione incurritur absque sententia condemnatoria. Pœna ferendæ sententiæ est, quæ a delinquente non statim ipso facto, seu legis, aut mandati transgressione incurritur, sed requirit sententiam iudicis condemnatoriam, debetque primum a iudice infligi. Sic in re doctores communiter.

(12. Ad cognoscendum, an pœna sit latæ, vel ferendæ sententiæ, traduntur quinque regulæ, quæ assignantur sub verb. *LEX*, art. 2, a n. 28 ad 35. Vide *ibi*.

(13. An, quando lex utitur verbis imperativi modi, quæ afficiunt immediate ipsam pœnam, sit latæ, vel ferendæ sententiæ? multi volunt, quod sit latæ sententiæ. Vide d. verb. *LEX*, art. 2, n. 32.

(14. Plurimi tamen alii tenent, quod sit solum sententiæ ferendæ. Vide, *ibid.*, n. 33.

(15. Respondetur ad auctoritates pro prima opinione adductas. Vide, *ibid.*, n. 34.

(16. Pœna, seu lex pœnalis sententiæ ferendæ non obligat ante sententiam iudicis. Vide, *ibid.*, n. 36.

(17. Pœna, seu lex pœnalis latæ sententiæ in iis, quæ aliam executionem externam non requirunt, obligat in conscientia ante sententiam declaratoriam iudicis. Vide, *ibid.*, n. 37.

(18. Pœna, seu lex pœnalis latæ sententiæ in iis, quæ externam executionem requirunt, non obligat in conscientia ante sententiam declaratoriam de crimine commisso, nisi lex in specie addat clausulam. « Alia etiam declaratione non secuta, » vel simile, non obligat ante declaratoriam iudicis de crimine commisso, nisi in aliquibus specialibus pœnis, quæ assignantur. Vide, *ibid.*, num. 38.

(19. Imo, secundum plurimos, etiamsi lex addat talem clausulam, « Alia etiam declaratione non secuta, » vel simile, non obligat ante declaratoriam iudicis de crimine commisso, nisi in aliquibus specialibus pœnis, quæ assignantur. Vide, *ibid.*, num. 38.

(20. Declaratoria de crimine commisso requirit citationem partis, et ab ea dari potest appellatio. Vide, *ibid.*, num. 40.

(21. Adducitur et solvitur instantia. Vide, *ibid.*, num. 41.

(22. Assignatur notabilis differentia inter sententiam condemnatoriam et declaratoriam. Vide, *ibid.*, num. 42.

(23. Assignatur quomodo, non obstante clausula « ipso facto incurrenda, » adhuc requiritur sententia declaratoria iudicis. Vide, *ibid.*, n. 43, ubi complura notabilia invenies ad rem.

(24. Assignatur quomodo, non obstante clausula « absque alia declaratione, » adhuc requiritur talis sententia declaratoria iudicis. Vide, *ibid.*, num. 44, et ibi nonnulla notata digna videre est.

(25. Transgressores legis incurrunt pœnam illius, etiamsi talem pœnam ignorent, exceptis tamen censuris. *Communis*. Et ratio est, quia ignorantia solius pœnæ non tollit causam pœnæ, adeoque nec effectum; seu ipsam pœnam; tum quia ex praxi om-

nium tribunalium rei, et legum transgressores puniuntur variis pœnis, v. g. patibuli, gladii, combustionis, rotæ, et hujusmodi, quamvis invincibiliter ignoraverint delicta a se committenda, et commissa pœnis hujusmodi subjacere

(26. Iudex inferior, regulariter loquendo, non potest augere vel minuere pœnas a jure statutas. *Communis*. Et ratio est, quia iudex tenetur servare æquitatem legalem, debetque, non de legibus, sed secundum leges judicare. C. *In istis* 3, d. 4, ibi: « In istis temporalibus legibus, cum fuerint institutæ et confirmatæ, non licebit iudici de ipsis judicare, sed secundum ipsas, et concordant. *Summopere* 70, caus. 11, q. 3, et l. *Accusatorum* 1, ff. *Ad senatusconsultum Turpillianum*, ibi: « Facti quidem quæstio in arbitrio iudicantis est, pœnæ vero prosecutio non ejus voluntati mandatur, sed legis auctoritati reservatur. »

(27. Id tamen potest princeps supremus. *Communis*. Et ratio est, quia cum ipse lege humana superior censeatur, leg. *Princeps* 31, ff. *De legibus*, potest licite reo pœnam aut minuere, vel omnino remittere, aut augere, quod et interdum expedit, præsertim in delictis enormibus et atrocibus, aliisque frequentatis, cum majorum pœnarum metu delinquentes facilius a delictis absterneant; « ut quos timor Dei a peccatis non revocat, saltem coerceat severitas disciplinæ; » textu expresso in c. *Cum in cunctis* 7, § *Clerici sane*, De election. Unde princeps uti non debet lenitate contra delinquentes, sed potius severitate, per lenitatem enim rex contemnitur, lex despicitur, et grex inficitur: contra vero per severitatem rex honoratur, lex servatur et grex salvatur, ut observant *Luc. de Penna*, in l. 3, cod. *De his, qui ex publicat.*, collect., et *Gaballus*, *Resolut. crimin.* 99, n. 102, ac alii.

(28. Et ex justis causis id potest interdum etiam iudex inferior; ipse enim ob speciales circumstantias potest pœnas ordinarias, et a lege præscriptas imminuere, aut aggravare. *Communis*, per text. in l. *Aut facta* 16, ff. *De pœnis*, ubi inter alia dicitur, quod quantum ad hoc delicta « consideranda sunt septem modis, causa, persona, loco, tempore, qualitate, quantitate, eventu. »

(29. Justæ autem causæ, ex quibus eorum pœnæ iudice inferiori augeri possunt, sunt præsertim sequentes. Prima, est ratione qualitatis personæ delinquentis. L. *Aut facta* 16, § 3, ff. *De pœnis*; quæ si ob rationem sui status obligetur ad evitanda delicta, et tamen delinquat, gravius evadit ejus delictum, graviusque est puniendum, juxta illud S. Gregorii homilia 9, in *Evangelia*, ibi: « Lectio sancti Evangelii, fratres charissimi, sollicite considerare Nos admonet, ne Nos, qui plus cæteris in hoc mundo accepisse aliquid cernimur, ab auctore mundi gravius inde iudicemur. »

(30. Secunda, ratione objecti, seu personæ offensæ. Cit. l. *Aut facta*, § 3, gravius est enim offendere Deum, quam hominem, cap. *Sicut qui Ecclesiam* 17, quæst. 4, cap. *Ver-*